

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยการพัฒนาคู่มือเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านสระบาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. ขอบเขตการวิจัย
3. สรุปผล
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยการพัฒนาคู่มือเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านสระบาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาคู่มือโรงเรียนบ้านสระบาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามกระบวนการ
2. เพื่อพัฒนาคู่มือโรงเรียนบ้านสระบาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ให้สามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้สำเร็จตามกระบวนการ และมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับได้

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาคู่มือเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านสระบาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย (Research Participants) จำนวน 10 คน ประกอบด้วย
 - 1.1.1 ผู้วิจัย

1.1.2 ผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายและเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 9 คน ดังนี้

- 1) ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
- 2) ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
- 3) ครูชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 9 คน ประกอบด้วย

1.2.1 วิทยากรและผู้นิเทศ จำนวน 4 คน ทำหน้าที่ให้ข้อมูลการดำเนินการตามกลยุทธ์ สะท้อนผลการพัฒนา และเป็นผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม ได้แก่

- 1) ผู้วิจัย ในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสระบาก
- 2) ครูหัวหน้างานวิชาการ โรงเรียนบ้านสระบาก
- 3) ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

จำนวน 2 คน

1.2.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน ทำหน้าที่ให้ข้อมูลสะท้อนผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2. กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา

การวิจัยการพัฒนาคู่มือเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านสระบากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนาจำนวน 3 กิจกรรม คือ การอบรมปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศภายใน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research Principle) ตามแนวคิดของ เคมมิส และแม็กแท็กการ์ด (Kemmis and McTaggart. 1991 : 169 -170) เพื่อพัฒนาครูโรงเรียนบ้านสระบาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามกระบวนการทั้ง 8 ขั้นตอน โดยดำเนินการเป็น 3 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (PAOR) ได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 4.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 4 ฉบับ
- 4.2 แบบสังเกต จำนวน 3 ฉบับ

4.3 แบบประเมิน จำนวน 1 ฉบับ

5. การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การจัดทำข้อมูล

นำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสังเกต การปฏิบัติตามกลยุทธ์มาจัดหมวดหมู่ตามกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อให้ง่ายต่อการจัดเก็บการสืบค้น และเป็นการตรวจสอบความเพียงพอและความเที่ยงตรงของข้อมูล แล้วนำมาเรียบเรียงในเชิงพรรณนาต่อไป ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบประเมิน นำไปตรวจสอบและเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อแปลผลคะแนน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคแบบสามเส้า โดยศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหลาย ๆ รอบ แล้วหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเหล่านั้นในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเพื่อการกำหนดทิศทาง และสร้างข้อสรุป และนำเสนอโดยอิงกรอบแนวคิดการวิจัยโดยการบรรยาย และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยแปลผลคะแนนจากแบบประเมินตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนด

สรุปผล

การวิจัยการพัฒนาคู่มือเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านสระปาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ปัญหาก่อนดำเนินการพัฒนา

ปัญหาก่อนดำเนินการพัฒนา พบว่า กลุ่มเป้าหมายทั้ง 9 คน ขาดความรู้ความเข้าใจและไม่สามารถดำเนินการได้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามขั้นตอนของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 8 ขั้นตอน คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดโครงสร้างหลักสูตร การจัดทำสาระของหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล และเอกสารหลักฐานการศึกษา การกำหนดวิธีการส่งเสริมสนับสนุน และการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

2. ผลการพัฒนาคูรเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

การดำเนินงานเพื่อพัฒนาคูรเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ในวงรอบที่ 1 มีกลยุทธ์ในการพัฒนาจำนวน 3 กลยุทธ์ คือ การอบรมปฏิบัติการ การศึกษาดูงานและการนิเทศภายใน ผลการดำเนินการพบว่า กลุ่มเป้าหมายทั้ง 9 คน มีความรู้ความเข้าใจโดยรวมอยู่ในระดับมากเกี่ยวกับการ จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามกรอบแนวคิดการวิจัยทั้ง 8 ขั้นตอน คือ การกำหนดควิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดโครงสร้างหลักสูตร การจัดทำสาระของหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล และเอกสารหลักฐานการศึกษา การกำหนดวิธีการส่งเสริมสนับสนุน และการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา โดยสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้ตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนด โดยหลักสูตรสถานศึกษาที่จัดทำขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) จำนวน 6 ขั้นตอน คือ การกำหนดควิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดโครงสร้างหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การกำหนดวิธีการส่งเสริมสนับสนุนและการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา แต่ต้องปรับปรุงขั้นตอนการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษาตามที่กลุ่มเป้าหมายได้จัดทำรายละเอียดสาระของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนอีก 2 ขั้นตอนมีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$) ได้แก่ การจัดทำสาระของหลักสูตร และการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลและเอกสารหลักฐานการศึกษา โดยปัญหาที่พบจากการนิเทศภายใน คือ รายละเอียดการกำหนดเอกสารหลักฐานการศึกษาและการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษามีจำนวนมาก ทำให้ยังไม่สามารถดำเนินการได้สำเร็จและคุณภาพของผลงานยังไม่น่าพอใจ คือ ยังไม่สามารถดำเนินการจัดทำแบบฟอร์มและพิมพ์เป็นเล่มได้ ดังนั้นจึงขยายเวลาในการดำเนินการให้กลุ่มเป้าหมายได้ปฏิบัติการอย่าง เต็มที่และเพียงพอในการดำเนินการจัดทำแบบฟอร์มและพิมพ์เป็นเล่มทุกแบบ ปพ. ในวงรอบที่ 2 เพื่อดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามขั้นตอนที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายจำนวน 2 ขั้นตอน คือ การจัดทำสาระของหลักสูตร และการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลและเอกสารหลักฐานการศึกษา โดยกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ การนิเทศภายใน ซึ่งมีกิจกรรมในการนิเทศ ได้แก่ การตรวจสอบผลงานการจัดทำสาระของหลักสูตร และการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลและเอกสารหลักฐานการศึกษา ผลการดำเนินการพบว่า กลุ่มเป้าหมายได้ปรับปรุงการใช้ภาษาในการเขียนผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี การเขียนรายละเอียดสาระการเรียนรู้รายปี การเขียนคำอธิบายรายวิชาแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ การใช้ภาษาในเอกสารหลักฐานการศึกษา ปพ. 4, 5, 6, 7,

8 และ 9 โดยสามารถดำเนินการจัดทำแบบฟอร์มและพิมพ์เป็นเล่มใหม่ได้ ทำให้กลุ่มเป้าหมาย ทั้ง 9 คน สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระที่รับผิดชอบได้อย่างเหมาะสม และ ดำเนินการนำคำอธิบายรายวิชาแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในทั้ง 9 กลุ่มสาระการเรียนรู้ มาเขียน เรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษาได้ตามขั้นตอนอย่างเหมาะสม โดยจากการประเมินคุณภาพ ของหลักสูตรสถานศึกษาโดยผู้นิเทศและคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า คุณภาพหลักสูตร สถานศึกษาโรงเรียนบ้านสระบาก พ.ศ. 2546 (ฉบับปรับปรุง 2548) โดยรวมมีคุณภาพ เหมาะสมเป็นที่ยอมรับได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) และเมื่อพิจารณาตามกรอบแนวคิดการ วิจัยปรากฏว่าทุกขั้นตอนมีคุณภาพเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

และเพื่อเป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพของกลยุทธ์และกิจกรรมที่นำมาใช้ในการ พัฒนาคือ การอบรมปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศภายใน จึงดำเนินการพัฒนาใน วงรอบที่ 3 ซึ่งผลการดำเนินการพบว่า ครูจำนวน 6 คน มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับ มาก เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามขั้นตอน คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดโครงสร้างหลักสูตร การจัดทำสาระของ หลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การกำหนดวิธีการวัด และประเมินผลและเอกสารหลักฐานการศึกษาสถานศึกษา การกำหนดวิธีการส่งเสริม สนับสนุนและการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษาโดยหลักสูตรสถานศึกษาที่จัดทำขึ้น มีคุณภาพเหมาะสมเป็นที่ยอมรับได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$)

อภิปรายผล

การวิจัยการพัฒนาคู่มือเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านสระบาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

จากการพัฒนาคู่มือเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาวงรอบที่ 1 พบว่า จากการอบรมปฏิบัติการ ทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพิ่มขึ้นโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามกรอบแนวคิดการวิจัยปรากฏว่า อยู่ในระดับ มาก จำนวน 7 ขั้นตอน คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ การจัดโครงสร้างหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน การกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล และเอกสารหลักฐานการศึกษา การ กำหนดวิธีการส่งเสริมสนับสนุน และ การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา และอยู่ใน ระดับปานกลาง จำนวน 1 ขั้นตอน คือ การจัดทำสาระของหลักสูตร แต่ความสามารถใน

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาทั้ง 8 ขั้นตอน อยู่ในระดับปานกลาง เป็นเพราะว่ากลุ่มเป้าหมายยังขาดความมั่นใจในการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จึงต้องดำเนินการเพิ่มพูนประสบการณ์ตรง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความมั่นใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้แก่ผู้ร่วมวิจัยซึ่งเป็นครูผู้สอนที่มีความสมัครใจเป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้กลยุทธ์การศึกษาดูงาน ซึ่งผลการศึกษาดูงาน พบว่า กลุ่มเป้าหมายทุกคนได้ประสบการณ์ตรง และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยรวมและทั้ง 8 ขั้นตอน อยู่ในระดับมาก แต่กลุ่มเป้าหมายยังไม่มั่นใจในการที่จะนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการจัดทำหลักสูตรในโรงเรียน จึงควรแก้ไขโดยการพัฒนาให้กลุ่มเป้าหมายสามารถดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามขั้นตอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาครูโดยใช้กลยุทธ์การนิเทศภายใน โดยผลการนิเทศภายใน พบว่า กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 9 คน สามารถดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก จำนวน 6 ขั้นตอน คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดโครงสร้างหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การกำหนดวิธีการส่งเสริมสนับสนุนและการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา แต่ควรมีการปรับปรุงขั้นตอนการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษาตามที่กลุ่มเป้าหมายได้จัดทำรายละเอียดสาระของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนอีก 2 ขั้นตอน คือ การจัดทำสาระของหลักสูตร และการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล และเอกสารหลักฐานการศึกษาสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง แต่ปัญหาที่พบ คือ รายละเอียดการกำหนดเอกสารหลักฐานการศึกษาและการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษามีจำนวนมาก ทำให้ยังไม่สามารถดำเนินการได้สำเร็จและคุณภาพของผลงานยังไม่น่าพอใจ คือ ยังไม่สามารถดำเนินการจัดทำแบบฟอร์มและพิมพ์เป็นเล่มได้ จึงควรแก้ไขโดยการปรับปรุงการใช้ภาษาข้อความ และการขยายเวลาในการดำเนินการให้กลุ่มเป้าหมายได้ปฏิบัติการณ์อย่างเต็มที่ และเพียงพอในการดำเนินการจัดทำแบบฟอร์มและพิมพ์เป็นเล่มทุกแบบ ปพ. โดยมีการนิเทศติดตามตรวจสอบอย่างเข้มข้น

ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ได้รับความรู้มีความเข้าใจดีขึ้นจากการได้เข้ารับการอบรมและการศึกษาดูงาน อีกทั้งมีการปฏิบัติงานตามขั้นตอนโดยมีการนิเทศติดตามตรวจสอบผลงานตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่องโดยผู้นิเทศ ทำให้ผู้ร่วมวิจัยซึ่งเป็นครูผู้สอนที่มีความสมัครใจเป็นกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่สามารถดำเนินการได้ตามขั้นตอน และเนื่องจากบางคนยังไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นและอภิปรายปัญหาาร่วมกัน อีกทั้งยังขาดความมั่นใจ

และมีปัญหาในการปฏิบัติงานในบางขั้นตอน เนื่องจากรายละเอียดและเนื้อหาของบางขั้นตอนมีมาก จึงต้องมีการตรวจสอบโดยละเอียด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยรอบคอบและถูกต้อง สอดคล้องกับระพีพรรณ พรหมอาจ (2546 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่า วงจรที่ 1 ครูยังไม่ค่อยกล้าที่จะอภิปรายร่วมกัน และแสดงความคิดเห็นน้อย จึงต้องมีการทำงานกันเป็นกลุ่ม โดยการประชุมและปฏิบัติงานร่วมกัน

ส่วนผลการพัฒนาครูเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาวงรอบที่ 2 พบว่า การพัฒนาครูเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้กลยุทธ์การนิเทศภายใน พบว่า กลุ่มเป้าหมายทั้ง 9 คน มีการปรับปรุงและพัฒนาตนเองดีขึ้น สามารถดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้ตามขั้นตอน โดยคุณภาพของหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านสระปาก พ.ศ. 2548 มีคุณภาพเหมาะสมเป็นที่ยอมรับได้อยู่ในระดับมาก

ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า กลุ่มเป้าหมายได้รับคำแนะนำที่เหมาะสมจากผู้นิเทศ โดยมีการตรวจสอบผลงานตามกำหนดการนิเทศ ทำให้กลุ่มเป้าหมายได้รับทราบข้อบกพร่องของการทำงานทุกขั้นตอน ทำให้ได้แนวคิดและแนวทางในการนำไปปรับปรุงแก้ไขการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับ ปราโมทย์ รินทราช (2541 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการใช้หลักสูตรของโรงเรียนมัธยมศึกษา ปี พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) สังกัดกรมสามัญศึกษา ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า โรงเรียนมีการจัดตั้งคณะกรรมการด้านวิชาการเพื่อบริหารงานหลักสูตร เพื่อให้ครูสามารถดำเนินการให้บรรลุตามหลักการและจุดหมายของหลักสูตร จัดทำแผนภูมิการบริหาร โดยกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน มีการนิเทศ ติดตามและอำนวยความสะดวกจากฝ่ายบริหาร มีการจัดระบบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับท้องถิ่นอยู่ในระบบสารสนเทศของโรงเรียน มอบหมายให้ฝ่ายงานและหมวดวิชา สำรวจความต้องการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการจัดซื้อ จัดหาและจัดทำตามแผนที่วางไว้ สร้างขวัญและกำลังใจแก่ครู โดยการจัดกิจกรรมร่วมกันส่งครู ไปอบรมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร มีการนิเทศติดตามอย่างใกล้ชิดและทำให้ครูและผู้บริหารมีความมั่นใจในสภาพความพร้อมของโรงเรียนต่อการใช้หลักสูตร

และผลการพัฒนาครูเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาวงรอบที่ 3 พบว่า ผลการอบรมปฏิบัติการทำให้ครูทั้ง 6 คน มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นโดยรวมและทุกขั้นตอนอยู่ในระดับมาก แต่ปัญหาที่พบ คือ ยังขาดความมั่นใจในการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาทั้ง 8 ขั้นตอน จึงควรแก้ไขโดยการเพิ่มพูนประสบการณ์ตรง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความมั่นใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้แก่ครูทั้ง 6 คน ส่วนผลการศึกษา

ดูงาน พบว่า ครูทุกคนได้ประสบการณ์ตรง และมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมากเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาทั้ง 8 ขั้นตอน และต้องการนำไปปรับปรุงหลักสูตร แต่ปัญหาที่พบ คือ ครูทุกคน ยังไม่มั่นใจในการที่จะนำความรู้ที่ได้รับไปปรับปรุงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาทั้ง 8 ขั้นตอน จึงควรแก้ไขโดยการพัฒนาให้ครูผู้สอนสามารถดำเนินการปรับปรุงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาทั้ง 8 ขั้นตอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด และจากการนิเทศภายใน พบว่า ครูจำนวน 6 คน สามารถดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมทั้ง 8 ขั้นตอน คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณสมบัติอันพึงประสงค์ การจัดโครงสร้างหลักสูตร การจัดทำสาระของหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การกำหนดวิธีการวัด และประเมินผลและเอกสารหลักฐานการศึกษาสถานศึกษา การกำหนดวิธีการส่งเสริมสนับสนุน และการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา โดยหลักสูตรสถานศึกษามีคุณภาพเหมาะสมเป็นที่ยอมรับได้อยู่ในระดับมาก

ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า กลยุทธ์การอบรมปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศภายใน ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการพัฒนาครูครั้งนี้มีคุณภาพและประสิทธิภาพน่าพอใจ เพราะทำให้ครูทั้ง 2 โรงเรียน สามารถดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้เป็นผลสำเร็จและมีคุณภาพน่าพอใจ แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกลยุทธ์ในการพัฒนาที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการครั้งนี้ ดังนั้นจึงเป็นเครื่องยืนยันได้ว่ากลยุทธ์การอบรมปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศภายใน เป็นกลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมสำหรับนำมาใช้ในการพัฒนาครูในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับ สนั่น เมตุลา (2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรด้วยตนเองของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า ครู-อาจารย์ โดยส่วนรวมได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา คือ ด้านการเตรียมความพร้อม มีการดำเนินการนิเทศติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง แล้วนำผลที่ได้มาใช้ในทางปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ด้านการบริหารหลักสูตร ให้งานแนะแนวดำเนินการทดสอบความถนัด ความสนใจ และความสามารถของนักเรียน ก่อนเลือกแผนการเรียนตามความถนัด ความสนใจที่หลากหลาย ด้านการจัดการเรียนการสอน จัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการในการจัดทำสื่อ ผลิตสื่อ การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้แล้วทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยการพัฒนาคู่มือเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านสระบาบอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 ในการจัดทำหลักสูตรครั้งนี้ เป็นการปรับปรุงเนื้อหาและขั้นตอนของการจัดทำหลักสูตรที่เคยดำเนินการมาแล้ว แต่ยังไม่ถูกต้อง ดังนั้นทุกโรงเรียนจึงควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร โดยมีการตรวจสอบ ประเมินหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน โรงเรียน และชุมชนท้องถิ่น

1.2 ในการกำหนดให้ครูปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรในแต่ละขั้นตอน มักจะพบว่าครูไม่สามารถดำเนินการได้โดยลำพัง ดังนั้น จึงควรให้มีการนำผลการดำเนินการมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการไปที่ละขั้นตอน

1.3 การนิเทศติดตามการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในแต่ละขั้นตอน มักจะประสบปัญหาการปฏิบัติงานของครูไม่ได้ตามเป้าหมายที่กำหนด ดังนั้น เพื่อให้มีความต่อเนื่อง และเพื่อให้ครูพัฒนาตนเอง จึงควรใช้วิธีการที่หลากหลายในการพัฒนาคู่มือให้มีทักษะและความมั่นใจที่จะดำเนินการกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

1.4 การเขียนสาระของหลักสูตร เนื่องจากมีรายละเอียดจำนวนมาก ควรใช้เวลากับครูเพิ่มขึ้น เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสมไม่เร่งรีบจนเกินไป

1.5 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระ ต้องใช้เวลานาน ดังนั้นควรเพิ่มเวลาในการดำเนินการ โดยกำหนดวัน เวลา ที่แน่นอนในการนิเทศติดตาม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคู่มือในการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยใช้กลยุทธ์การอบรมปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศภายใน

2.2 ควรศึกษาวิจัยการพัฒนาคู่มือในการจัดการเรียนรู้จากการใช้หลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้กลยุทธ์การอบรมปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศภายใน

2.3 ควรศึกษาวิจัยการพัฒนาคู่มือในการประเมินผลและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้กลยุทธ์การอบรมปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศภายใน